

KRONIKA ARCHEOLOGICZNA

W KTÓREJ KANIE GALILEJSKIEJ ODBYŁO SIĘ WESELE (J 2, 1-11)¹?

Turystom dzisiaj pokazuje się od r. 1566 albo grecko-prawosławny kościół, albo od r. 1639 franciszkański kościół w Kfar Kenna („Kaff” Kana) w pobliżu Nazaretu. Także dwie inne miejscowości w Galilei roszczą sobie prawo do tego zdarzenia. Jedna z nich, Chirbet Kana, leży nieco dalej od Nazaretu na wzgórzu, tzw. „wzgórzu ruin Kana” na północnym zboczu Doliny Battouf (Nizina Asochis), na zachód od Jeziora Genezaret. Większość naukowców przypuszcza, że to jest ta prawdziwa Kana, ale dotychczas brakowało argumentów. Od r. 1998 pracuje tutaj amerykańska ekipa z uniwersytetu Puget Sound w Tacoma (WA). Dotychczas znaleziono tutaj groty strzał z neolitu, skorupy z garnków glinianych i pieczęć cylindryczną z okresu żelaza. Naczynie kamienne, które niedawno odkryto, odpowiada żydowskiemu, kulturowemu naczyniom z I w. po Chr. Znaleźiska architektoniczne z I do IV w. przemawiają za tym, że żyła tutaj w tym okresie ludność żydowska. Na przykład spróbowano zrekonstruować baseny dla oczyszczeń rytualnych i Miqwe używane przez Żydów. W V i VI w. przyszedli tutaj chrześcijanie i wybudowali klasztor, którego resztki znaleziono na wzgórzu. Pielgrzym z Piacenzy (ok. 570 r.) opisuje dokładny przebieg uroczystości w tejże miejscowości i wymienia w pierwszym rzędzie salę weselną. Liczne monety i importowana ceramika świadczą o tym, że ludność tutaj była bogata, ze względu na liczne pielgrzymki albo na skutek subwencji państwowych. Na południu tejże miejscowości znaleziono groty z otynkowanymi ścianami i greckimi napisami. Przypuszcza się, że owa grotka pochodzi z tego samego okresu (V i VI w.). W niej znajdują się pomieszczenia dla sześciu stągwi kamiennych (por. J 2, 6). Jedno ze średniowiecznych źródeł wymienia Architriklinium = salę biesiadną, in-

---

¹ Zob. DOUGLAS R. EDWARDS, *Auf der Hochzeit in Kana...*, Welt und Umwelt der Bibel. Archäologie – Kunst – Geschichte, Nr. 22, 2001, 73 i www.nex-find.com/cana/index.html.

ne znowu mówi o grocie, jako miejscu przyjęć świątecznych, która pomieści 50 osób. Znowu w innej grocie znajdują się uchwyty na stągwie kamienne z uroczystości weselnej. Według wszelkiego prawdopodobieństwa chodzi tutaj o naszą nowo odkrytą grootę.

CZY ZNALEZIONO GŁOWĘ JANA CHRZCICIELA?

Grupa archeologów pod przewodnictwem M. Waheeb prowadzi wykopaliska w Betanii nad Jordanem¹. Na początku r. 2001 znaleziono czaszkę pod mozaikową podłogą kaplicy klasztornej opata Rhotorios (V w. po Chr.) na wzgórzu Eliasza. Prasa zrobiła wielką sensację, jakoby chodziło tutaj o głowę Jana Chrzciciela. M. Waheeb zaprzeczył takiej interpretacji. Po pierwsze, głowa Jana Chrzciciela jako relikwie znajduje się w meczecie Omajadów w Damaszku. Po drugie, inne znaleziska pochodzą z późniejszego okresu aniżeli I w. po Chr.

Latem r. 2001 odkopano na 1,5 m szerokie schody z czarnego bitumu, które zaczynają się od płyty 4 × 4 m przy nowym kościele Trójcy Przenajświętszej na wschodnim brzegu Jordanu i prowadzi aż do samego Jordanu. Schody miały wysokie kamienne belki policzkowe, które ochraniały kandydatów do chrztu schodzących do Jordanu albo do Wadi el-Charrar, według tego jak przebiegały one w okresie bizantyńskim. Owe schody są starsze od kościoła Trójcy Przenajświętszej. Może powstały one razem z kościołem św. Jana Chrzciciela, który ufundował cesarz Anastasios ok. r. 500 po Chr.?

Wieder

KS. NORBERT MENDECKI

---

¹ Zob. „Jordan Antiquity” nr 173, 177, R. G. KHOURI, Betanien – neue Ergebnisse der Ausgrabungen der Taufstelle, Welt und Umwelt der Bibel. „Archeologie – Kunst - Geschichte, Nr. 22, 2001, 76.